

FOLKETINGET

Notat til Udvalget for Forretningsordenen

Om rammerne for Folketingets formands varetagelse af øvrige hverv

Baggrund

9. maj 2025

Dette notat belyser rammerne for, at Folketingets formand kan varetage hverv ud over posten som formand.

Lovsekretariatet
J.nr.: 24-001002-15

I notatet gennemgås også forholdene vedrørende den nuværende formands forelæggelse af oplysninger om sine hverv for Udvalget for Forretningsordenen.

Folketingsvalglovens regler

Reglernes ordlyd og forarbejder

Folketingsvalgloven (lov om valg til folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 1380 af 5. december 2024) indeholder i kapitel 15 regler om vederlag og pension m.v. for Folketingets formand. Kapitlet indeholder følgende bestemmelse i § 124:

»§ 124. Besidder en formand for Folketinget ved sin tiltræden hverv i offentlige eller private virksomheders, foretagenders eller institutioners tjeneste, vil disse være at fratræde. Såfremt varetagelsen af sådanne hverv efter formandens skøn ikke kan berede vanskeligheder i udførelsen af pligterne som formand og formanden ønsker at bevare et eller flere af disse, skal formanden straks skriftligt tilstille et af Folketinget nedsat udvalg meddelelse herom. Udvalget kan inden forløbet af 14 dage efter meddelelsens modtagelse nægte formanden tilladelse til at bevare sådanne hverv. Efter forløbet af dette tidsrum meddeler formanden Folketinget, hvilke hverv formanden har tilladelse til at varetage.

Stk. 2. Formanden må i sin formandstid ikke overtage noget nyt hverv af den i stk. 1 nævnte art.«

Bestemmelsen blev ved lov nr. 87 af 25. marts 1964 indsat som § 99 i den daværende folketingsvalglov og senere videreført uændret ved den nuværende folketingsvalglov fra 1987, blot med nyt paragrafnummer. Siden er bestemmelsen ændret for at erstatte kønsspecifikt sprog (»han«) med kønsneutrale udtryk.

Af de kortfattede bemærkninger til lovforslaget, hvorved bestemmelsen blev indført i 1964, fremgår alene følgende om den nye § 99 (og den efterfølgende § 100 om konstitution i en tjenestemandsstilling, hvis en tjenestemand vælges som Folketingets formand), jf. Folketingstidende 1963-64, tillæg A, sp. 1555 f.:

»Disse paragraffer svarer med de afvigelser, som formandens særlige stilling medfører, til §§ 7 og 8 i lov om vederlag og pension m.v. til ministre, idet disse spørgsmål (om besiddelse af hverv og om konstitution) forudsættes behandlet efter ganske samme retningslinjer.«

Den omtalte bestemmelse i den daværende § 7 (nu § 8) i lov om vederlag og pension m.v. for ministre svarer i det væsentlige til folketingsvalglovens § 124 med den modifikation, at statsministeren foreløbig kan tillade en minister at varetage et hverv, indtil udvalget har haft lejlighed til at tage stilling.

Bestemmelsen hidrører fra den oprindelige lov om vederlag og pension m.v. for ministre, lov nr. 198 af 16. juli 1927, hvorved reglerne om ministres forhold blev udskilt fra den almindelige tjenestemandsløvgivning. I lovforslagets meget kortfattede bemærkninger er bestemmelsen ikke omtalt selvstændigt, og Rigsdagens forhandlinger om lovforslaget – der fandt sted over tre korte møder om aftenen den 15. juli 1927 i Folketinget og tre korte møder i Landstinget om eftermiddagen den 16. juli 1927 – indeholder heller ingen fortolkningsbidrag til bestemmelsen.

Som konsekvens af den nye grundlov blev bestemmelsen ved lov nr. 281 af 24. oktober 1953 ændret, så kompetencen til evt. at nægte en minister tilladelse til at varetage et hverv blev henlagt til et af Folketinget nedsat udvalg. Denne kompetence havde indtil da tilkommet et særligt fælles udvalg med medlemmer fra Folketinget og Landstinget. Forarbejderne til ændringen indeholder ingen fortolkningsbidrag til bestemmelsen herudover.

Loven fra 1927 blev i 1959 erstattet af en ny hovedlov om vederlag og pension m.v. for ministre, lov nr. 194 af 5. juni 1959. Her blev den hidtidige § 7 videreført alene med en mindre ændring som konsekvens af ændrede regler om Folketingets sammentræden. Heller ikke forarbejderne til denne lovændring indeholder nogen fortolkningsbidrag til bestemmelsen herudover.

Bestemmelsen i folketingsvalgloven og den tilsvarende i lov om vederlag og pension m.v. for ministre ses ikke udførligt behandlet i den juridiske litteratur.

Lovsekretariatets forståelse af reglerne

Som det fremgår, giver forarbejderne og tilblivelseshistorien for folketingsvalglovens § 124 ikke mange fortolkningsbidrag. På den baggrund og ud fra en almindelig sproglig læsning forstår Lovsekretariatet bestemmelsen sådan, at den opstiller følgende rammer for Folketingets formands varetagelse af andre hverv:

Som hovedregel skal formanden fratræde alle hverv, som formanden besidder ved sin tiltræden, men som en undtagelse fra hovedreglen kan formanden – hvis formanden selv vurderer, at varetagelsen af et eller flere af sine eksisterende hverv ikke kan give vanskeligheder i forhold til varetagelsen af pligterne som formand – vælge at give skriftlig meddelelse til et udvalg nedsat af Folketinget om, at formanden ønsker at bevare hvervene. Det relevante udvalg i denne forbindelse er Udvalget for Forretningsordenen, jf. forretningsordenens bestemmelser om udvalgenes sagsområder.

Der gælder ikke nogen præcis frist for, hvornår formanden skal fratræde sine hverv eller sende den nævnte meddelelse til Udvalget for Forretningsordenen. Ud fra en formålsbetragtning må det antages at skulle ske forholdsvis snart efter formandens tiltræden, men der må formentlig indrømmes formanden en rimelig tid til at overveje, om formanden ønsker at bevare sine hverv, og om de kan give vanskeligheder i forhold til varetagelsen af formandsposten.

Efter modtagelse af formandens meddelelse kan udvalget inden for en frist på 14 dage træffe beslutning om at nægte formanden tilladelse til fortsat at varetage de pågældende hverv. Hvis udvalget ikke træffer nogen sådan beslutning, kan formanden bevare de pågældende hverv.

Efter Lovsekretariatets opfattelse ville fristen på 14 dage savne mening, hvis Udvalget for Forretningsordenen med retligt bindende virkning også efterfølgende skulle kunne træffe beslutning om at nægte formanden tilladelse til at bevare et eller flere hverv. Et indretningssynspunkt taler i samme retning. Reglen må derfor efter Lovsekretariatets opfattelse forstås sådan, at Udvalget for Forretningsordenen ikke retligt kan hindre, at formanden fortsat varetager et hverv, som udvalget har fået meddelelse om, at formanden har ønsket at bevare, og som udvalget dermed har haft mulighed for at nægte formanden tilladelse til.

Der kan efter Lovsekretariatets opfattelse næppe opstilles retlige rammer for, hvilke kriterier Udvalget for Forretningsordenen kan eller skal inddrage ved vurderingen af, om udvalget skal træffe beslutning om at nægte formanden tilladelse til fortsat at varetage et hverv. Det må dermed efter Lovsekretariatets opfattelse i høj grad bero på politiske vurderinger, om udvalgets medlemmer vil lægge vægt på habilitetslignende overvejelser, overvejelser om beskyttelse af formandspostens prominens og renommé, overvejelser om formandens mulighed for at hellige sig arbejdet som formand eller noget helt fjerde.

Lovgivningens almindelige regler om inhabilitet

Forvaltningslovens kapitel 2 indeholder regler om inhabilitet for personer, der virker i den offentlige forvaltning. Den centrale bestemmelse er lovens § 3, som har følgende ordlyd:

»§ 3. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er inhabil i forhold til en bestemt sag, hvis

- 1) vedkommende selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er eller tidligere i samme sag har været repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- 2) vedkommendes ægtefælle, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nær som søskendebørn eller andre nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- 3) vedkommende deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald,
- 4) sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol- eller tilsynsvirksomhed over for en anden offentlig myndighed, og vedkommende tidligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, sagen angår, eller
- 5) der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.

Stk. 2. Inhabilitet foreligger dog ikke, hvis der som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Stk. 3. Den, der er inhabil i forhold til en sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag.«

Denne og de øvrige bestemmelser om inhabilitet i forvaltningsloven gælder ikke for folketingsmedlemmer, herunder Folketingets formand, da Folketinget ikke er en del af den offentlige forvaltning.

Ved siden af forvaltningslovens regler, som omhandler såkaldt speciel inhabilitet, dvs. inhabilitet i relation til behandlingen af specifikke sager, gælder der en forvaltningsretlig grundsætning om generel inhabilitet, dvs. om forhold, der kan gøre, at en person ikke kan beklæde en bestemt post i den offentlige forvaltning. Denne grundsætning er afledt af reglerne om speciel inhabilitet og indebærer kort gengivet, at det er en almindelig forudsætning for at beklæde poster i forvaltningen, at man ikke samtidig er eller kommer i en position, hvorved man jævnligt vil være afskåret fra at udføre sin forvaltningsmæssige funktion på grund af speciel inhabilitet. Også grundsætningen om generel inhabilitet gælder specifikt for den offentlige forvaltning og dermed ikke for folketingsmedlemmer, herunder Folketingets formand.

Forløbet med hensyn til formand Søren Gades øvrige hverv

Efter folketingsvalget den 1. november 2022 blev Søren Gade blev valgt til Folketingets formand i Tingets 2. møde den 16. november 2022.

Den 16. december 2022 sendte formanden Udvalget for Forretningsordenen en erklæring om sine hverv, jf. UFO alm. del – bilag 16, folketingsåret 2022-23, 2. samling. I erklæringen gengav formanden den ovenfor citerede bestemmelse i folketingsvalglovens § 124 og oplyste, hvilke af hans hidtidige hverv han havde frasagt sig. Endvidere oplyste formanden, at han agtede at bevare følgende hverv, idet han vurderede, at de ikke ville berede vanskeligheder i udførelsen af pligterne som formand for Folketinget:

- Bestyrelsesformand for Esbjerg Havn (lønnat).
- Bestyrelsesmedlem for Samfonden (lønnat).
- Ambassadør for ngo'en Waste Free Oceans (ulønnat).
- Formand for Mindeparken for Jyllandsslaget (ulønnat).
- Medlem af det rådgivende museumsråd for Langelands Museum (ulønnat).
- Bestyrelsesmedlem af Fulton Fonden (ulønnat).
- Ambassadør for Stafet For Livet for Kræftens Bekæmpelse (ulønnat).
- Protektor for Tarmkræftforeningen (ulønnat)

På mødet i Udvalget for Forretningsordenen den 20. december 2022 blev der under eventuelt rejst spørgsmål om formandens erklæring. Af resuméet af mødet fremgår følgende herom:

»Under eventuelt blev der rejst et spørgsmål om formandens erklæring om sine hverv, jf. UFO alm. del – bilag 16, og udvalget drøftede de spørgsmål, som sagen gav anledning til.«

Der blev ikke truffet nogen beslutning i udvalget om at nægte formanden tilladelse til, at han kunne bevare de nævnte hverv.

Den 30. juni 2023 sendte formanden Udvalget for Forretningsordenen en supplerende erklæring om sine hverv, jf. UFO alm. del – bilag 86, folketingsåret 2022-23, 2. samling, hvor formanden orienterede udvalget om enkelte ændringer i sine tidligere oplyste hverv. Samtidig oplyste formanden, at han besad en ulønnet bestyrelsespost i Akademiet Bocuse d'Or Danmark, som desværre ikke havde fremgået af den oprindelige oversigt. Endvidere oplyste formanden, at han besad en ulønnet bestyrelsespost i foreningen Veteran Coalition International (VCI). Formanden oplyste, at han havde påtaget sig denne rolle, før han trådte til som formand, men da foreningen var under oprettelse, da han trådte til, fremgik den ikke i den oprindelige oversigt.

Formanden beklagede disse mangler i den tidligere fremsendte oversigt og tilkendegav, at han naturligvis var indstillet på en drøftelse af bestyrelsesposterne i Akademiet Bocuse d'Or Danmark og VCI, hvis der var ønske derom, men at han – hvis han ikke hørte andet – ville gå ud fra, at der ikke var indvendinger mod, at han fortsat varetog posterne.

Der fremkom ingen indvendinger imod formandens fortsatte varetagelse af de to nævnte bestyrelsesposter eller ønsker om en drøftelse heraf i Udvalget for Forretningsordenen.